

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид Ҳғли

XX АСР 20-ҲИЛЛАРИДА ҲЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ҲЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА)..... 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA).. 74-79

Йўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZBEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOIIYIQTISODIY

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> “ETNOS”, “MILLAT” TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY- NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNI ILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNI FALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDA SINONIMIYA HODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDA TARJIMA MUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Xasanov Zafar Baxtiyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINGVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JINATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLIY TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

- Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich*
O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY
TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH 632-640
- Юлдошев Рустам Дилшод угли*
РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ
ПРОЦЕССЕ 641-645
- Razzakov Baxrom Abdug'afurovich*
BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH:
INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI
O'RGANISHGA MISOLIDA..... 646-650
- Salimova Shahlo Sayfulloyevna*
TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI 651-656
- Kuchkarova Arofathon*
MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
(GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA) 657-661
- Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna*
YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA
INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI 662-669
- Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li*
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH
ISTIQBOLLARI 670-675
- Saidova Surayyo Yarqulovna*
NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH
TAMOYILLARI 676-686
- Djalolov Furqat Fattohovich*
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH
VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI 687-691
- Niyazova Minara Baxramovna*
TEKNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI..... 692-697
- Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li*
OLY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 698-702
- Boboyeva Zarifa Jahonqulovna*
SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI..... 703-708
- O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich*
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOIYILLARI..... 709-713
- Muxtshamova Parvina Zahitovna*
ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH 714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

THE ROLE OF NATIONAL VALUES OF THE UZBEK PEOPLE IN THE SPIRITUAL AND SOCIAL DEVELOPMENT OF SOCIETY

Khudaynazarov Samad Khudayberdievich,
Associate professor of National University of Uzbekistan

Turgunov Azim Turgunovich,
Senior lecturer, (PhD), National University of Uzbekistan
turgunov_a@gmail.com

Abstract. The article reveals the role of the most important national values of the Uzbek people in the spiritual and social development of the individual and society and the modernization and integration of their national values, the problems and shortcomings of this process,

Keywords: national values, national culture, identity and society, modernization and integration.

JAMIYATNING MA'NAVIY - IJTIMOYIY RIVOJLANISHIDA O'ZBEK XALQI MILLIY QADRIYATLARINING O'RNI

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich,
Dotsent, O'zbekiston Milliy universiteti

Turg'unov Azim Turg'unovich,
(PhD), katta o'qituvchi, O'zbekiston Milliy universiteti

Annotatsiya. Maqolada o'zbek xalqining eng muhim milliy qadriyatlarining shaxs va jamiyat ma'naviy-ijtimoiy rivojlanishidagi o'rni hamda milliy qadriyatlarining modernizatsiya va integratsiyasi, ushbu jarayondagi yuzaga kelayotgan muammo va kamchiliklar ochib berilgan,

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, milliy madaniyat, shaxs va jamiyat, modernizatsiya va integratsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N53>

Kirish. Har bir jamiyatda milliy ma'naviy qadriyatlar, urf-odatlar, an'analar asrlar davomida jamiyat va shaxsni shakllantirishda, ma'naviy va axloqiy fazilatlarini takomillashtirishda hal qiluvchi rol o'ynagan. Shu bilan birga, milliy qadriyatlar xalqlarning etnik xususiyatlarini yaratadilar, ularning ma'naviy qiyofasini bezatadilar. Ma'lum bir etnik guruhning ko'p avlodlari tomonidan to'plangan o'tmishdagi ma'naviy madaniyatdagi qadriyatlarni yo'qotmaslik lozim, chunki yosh avlodni tarbiyalashda odamlarning ushbu sohadagi tajribasidan, ularning pedagogik an'alaridan foydalanmasdan amalga oshirish mumkin emas.

So'nggi yillarda voqeligimizning barcha sohalarida, davlat ta'lim tizimida ro'y berayotgan radikal-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy o'zgarishlar sharoitida yosh avlodni

ijtimoiylashtirish jarayonida ta'limni zamonaviylashtirish tendensiyalari paydo bo'ldi. O'zbekiston mustaqilligi yillarida madaniy boyliklar va o'ziga xos milliy an'analarni saqlash va yanada rivojlantirish borasida katta ishlar amalga oshirildi.

Millat milliy qadriyatning egasi sifatida ijtimoiy taraqqiyot jarayonida o'zgarib, yangilanib, rang-barang jihatlarni kashf qilib boradi. Shu asosda muayyan millatning nomi bilan kelajak zaminini yaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili va metodologiya. Qadriyat inson ma'naviy-ruhiy ehtiyojlarini inobatga olgan holda uning xarakteri, dunyoqarashi, e'tiqodi, ishonchi, intilish darajasini belgilaydigan qiymat, o'lchovdir. Har bir tarixiy davrda jamiyatning rivojlanishi jarayonida turli xil omillar ta'siri ostida o'zgarishlarga duch keladigan muayyan qadriyat belgilari mavjud. O'tish davrlari bunda saralash rolini o'ynaydi, bu avvalgi me'yorlarni va jamiyatda o'rnatilgan ayrim qonun - qoidalarni bekor qiladi yoki turli sabablarga ko'ra eskirgan, o'z ahamiyatini yo'qotgandek ko'ringanlarini qayta takomillashtiradi. Keyin esa yangi qadriyat ko'rinishlari paydo bo'ladi.

Qadim zamonlardan to hozirgi kungacha bu tushuncha ko'plab mutafakkirlar tomonidan o'rganilgan, ular o'zlarining turlicha ta'riflarini bildirishgan. «Qadriyat bu voqelikdagi muayyan hodisalarning umumbashariy, umuminsoniy, ijtimoiy-axloqiy, madaniy-ma'naviy ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llanadigan falsafiy-sotsiologik va aksiologik tushuncha»[1]. Ushbu ta'rifdan ko'rinib turibdiki, qadriyat nafaqat muayyan jamiyatning, balki umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan barcha sohalarni o'z ichiga olib, bir necha sohalarda qo'llanadi.

Milliy qadriyatlarning eng muhim jihati shundaki, u o'tmish bilan bugunni, bugun bilan kelajakni bog'laydigan asosiy vosita rolini bajaradi. Hayot rivojlanib borarkan, qadriyat ham takomillashib, mukammallashaveradi. Qadriyat ham vaqtlar o'tgan sari o'zgarishi, bugun milliy qadriyat sifatida tan olingan qadriyatlar, yillar o'tib o'z ahamiyatini yo'qotishi, o'rnini boshqasi egallashi mumkin.

«Qadriyatlar muayyan millat va xalqlarning shonli va musibatli o'tmishi, tarixiy – madaniy tajribalari, saboqlari, shod va baxtiyor damlarining ifodasi sifatida namoyon bo'lsa, urf – odatlar, rasm – rusum va marosimlar turmush tarzining shakliy ko'rinishlari sifatida xalq hayotining ma'naviy negizlarini tashkil etadi»[2]. Muayyan qadriyatlarni barqaror qilish butun xalq, millat, davlat yoki qavmlarni bir muddat yoki uzoq vaqtga qadar aniq maqsadlar yo'lida birlashtiradi, ular faoliyatining yo'nalishini belgilaydi[3].

Asrlar davomida avloddan avlodga o'tib kelgan va ko'pchilik manfaatlarini o'zida ifodalaydigan moddiy va ma'naviy tushunchalarnigina «milliy qadriyat» sifatida e'tirof etishimiz mumkin. Milliy qadriyatlar milliy makonda shakllanadi, rang-barang tarzda namoyon bo'ladi, millatga mansub kishilarning ongiga ta'sir qiladi, ular uchun ma'naviy mezonlar rolini o'taydi, ijtimoiy rivojlanish jarayonida doimo yangilanib, avlodan-avlodga o'tib boradi.

Xalqimizning axloqiy shakllanishining ming yillik tajribasini to'plagan jamiyat, Islom madaniyatining ma'naviy - diniy asoslarini tiklash o'z taqdirini o'zi belgilash, tarixiy xotira, madaniy va tarixiy birlikni topish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi.

Tahlil va natijalar. Milliy qadriyatlar faqat tor doirada saqlanib qolmaydi, balki, turmush jarayonida sayqallanib, yangilanadi, boshqa xalqlar qadriyatlarining yutuqlari bilan yanada boyib taraqqiy etib boradi. Har bir millatning madaniyatida o'ziga xos milliylik bo'ladi. Agar ana shu o'ziga xoslik milliylikni o'sha joyning aholisi qadrlasa, ular hayotining bir qismiga aylanishi mumkin. Aksincha holatlarda esa, yo'qolib ketishi mumkin. Migratsiya jarayoni milliy

madaniyat integratsiyasida alohida o‘rin tutadi. Kishi boshqa hududga o‘tar ekan o‘z navbatida o‘zining milliy madaniyatini boshqa hududda saqlab qolishi yoki o‘sha hududning milliy madaniyatini qabul qilishi ham mumkin. Shuningdek, boshqa-boshqa davlat vakillarining fuqarolari, ikki millat vakillarining o‘rtasida baynalminal oila qurilishi ham integratsiya jarayonini vujudga keltiradi.

Rivojlanish va taraqqiyot jarayonida, xususan integratsiya jarayonida bir qadriyatlar tizimi izsiz yo‘qolib ketmaydi, ikkinchisi esa o‘z-o‘zidan vujudga kelavermaydi. Tasodifan paydo bo‘lib qolgandek tuyuladigan yangilik ham o‘z-o‘zidan paydo bo‘lmaydi, u eskilik va zamonaviylikning hosilasi sifatida shakllanadi. Yangilikning har qanday shaklida eskining ba‘zi tomonlari, xususiyat va jihatlari saqlanib qoladi. Bu jarayonlar qadriyatlar tizimi uchun ham umumiydir. Bunda milliy-ma‘naviy qadriyatlar muhim rol o‘ynaydi. «Milliy-ma‘naviy qadriyatlar - murakkab ijtimoiy-ruhiy hodisa bo‘lib, u millatning tili, madaniyati, tarixi, udumlari, jamiki ma‘naviy boyliklarini qamrab oladi»[4].

Etnosning ma‘naviy boyligi har doim xalq pedagogikasi, ma‘naviy-madaniy va‘zlar, axloqiy ideallar, qarashlar, g‘oyalar, tarbiyaviy munosabat bilan bog‘liq bo‘lgan. Shu sababli, yosh avlodlarga milliy qadriyatlarni, ularning madaniy va ma‘naviy-axloqiy mazmunini etkazish bugungi kunda, ayniqsa ta‘lim sohasida dolzarbdir.

Shakllanadigan qadriyatlar tizimi, qadriyatlarning biror shakli yoki yangi jihatining hayot talablariga mos kelishi yoki mos kelmasligini amaliyot ko‘rsatadi. Vujudga kelgan navqironlik tarixiy taraqqiyotning o‘ziga xos oqimiga mos bo‘lsa, amaldagi qadriyatlar qatorida yashab qoladi. Agar u davr o‘tishi bilan, jamiyat rivoji talabiga javob berolmay qolsa, asta-sekin tarix sahifasidan tushib, uning varaqlari bilan birga yopilib ketadi. O‘tmishga aylangan, o‘rnini boshqa ijobiy yangilikka bo‘shatib bergan qadriyatning ba‘zi tomonlari izsiz yo‘qolib ketmasdan, ayrim sifat va xususiyatlari meros qoladi[5].

Bugun O‘zbekistonda azaliy sharqona qadriyatlarni tiklash asosida zamon realliklariga mos keladigan yangi qadriyatlar tizimini yaratish asosiy vazifalardan biri bo‘lmoqda. Bu esa o‘z navbatida tarixiy sinovlardan o‘tgan, ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan milliy qadriyatlar ustiga quriladi. Xususan, integratsiya jarayonida milliy qadriyatlar tizimi davlat siyosati darajasiga ko‘tarilgan masala bo‘lib, quyidagi yo‘nalishlar asosida takomillashtirilib borilmoqda:

- asrlar davomida shakllangan milliy qadriyatlarni rivojlantirish maqsadida keng jamoatchilikka uning mohiyatini tushuntirish;

- tarixan shakllangan madaniyat durdonalarini asrab-avaylash;

- ma‘naviy meros targ‘ibot mexanizmlarini takomillashirish;

- millat tarbiyasida milliy madaniyatning o‘rnini yuksaltirish;

- rivojlangan davlatlar tajribalari asosida madaniy sohani yanada rivojlantirish;

- milliy qadriyatlarimizni asl holatini yoshlarga singdirish;

- yoshlarning turli salbiy oqimlarga kirib ketmasligi uchun milliy azaliy qadriyatlarimizdan foydalanishni yangi bosqichga ko‘tarish va boshqalar.

«Qadriyatlar hamisha muayyan fazilatlar tarzida namoyon bo‘lib, kishilarning voqelikka bo‘lgan munosabatlari mazmunini ifoda etadi hamda ularning fe‘l – atvorlari, sa‘y-harakatlari, yo‘nalishlarini belgilaydi»[6]. Qadriyatlar axloqiy qoida, axloqiy me‘yor va axloqiy tamoyillarni o‘zida namoyon etib, adolatparvarlik, haqiqatgo‘ylik, ezgulik, tinchlik, vanatparvarlik, millatparvarlik, insonparvarlik kabi yuksak fazilatlar, o‘z navbatida burch, ma‘suliyat, vijdon, insof, andisha, or-nomus kabi axloqiy tushunchalarni ham o‘z ichiga oladi.

Xalqimizning asrlar davomida avloddan avlodga o'tib kelayotgan Vatanga muhabbat, ajdodlar ruhiga hurmat, o'zidan kattalarga ehtirom, kichiklarga izzat ko'rsatish, ota-onani hurmat qilish, ularning ko'ziga tik boqmaslik, keksalarni qadrlash, bironing haqiga xiyonat qilmaslik, ehson qilish, hayo va andisha, oilani muqaddas deb bilish, muhtojlarga ko'mak berish kabi ko'plab insoniy fazilatlar milliy qadriyatimiz asosini tashkil etadi. Biroq ba'zi ardoqlab kelayotgan qadriyatlarimiz tobora o'z mohiyatini yo'qotmoqda.

Globalashuv jarayonining asosiy kuchi Internet, turli ijtimoiy tarmoqlar orqali yoshlarimiz tarbiyasidagi ayrim nuqsonlar, xususan kiyinish, muomala madaniyati, ota-onaga munosabat, axloqidagi salbiy holatlar ko'zga tashlanadi. Inson-eng oliy qadriyat bo'lishiga qaramay uning qadri toptalmoqda. Keksaygan chog'ida ota-onalar «Saxovat» uylariga, farzandlar «Mexribonlik» uylariga topshirilmog'ida. Qo'shnichilik, mahallalardagi ahil-inoq yashash munosabatlarida oqibat sezilarli darajada yo'qolgan. To'y va marosimlar kim o'zarga o'tkazilib, ortiqcha dabdababozlikka yo'l qo'yilishi holatlari uchraydi. Oilaning muqaddasligi o'z ahamiyatini yo'qotib, kundan kunga ajrimlar soni ko'paymoqda. Umuman olganda, bu sohada aytiladigan muammolar talaygina. Xususan, bugun yoshlar orasida urf bo'lib borayotgan ochiq-sochiq kiyinish, muomalada milliy tilga e'tiborsizlik, Yevropa mentalitetiga intilish kabi holatlarni ko'plab uchratish mumkin. Shu bois, milliylikni yo'qotadigan har qanday ongli yoki ongsiz jarayonlar millatni o'ldirish bilan teng kuchlidir. Millatning o'limi esa uning o'z ma'naviyati, madaniyatining yo'qolishi bilan tengdir. So'nggi yillarda ta'lim migratsiyasining kuchayishi universal madaniyatni vujudga kelishiga, jumladan «olomon madaniyati»ni kengayishiga xizmat qilmoqda.

Muhokama. Bugungi kunning asosiy muammosi-bu milliy qadriyatlar, urf-odatlar va marosimlarni, ayniqsa yoshlar orasida, jozibali turmush tarzi, jinoiy aql, shafqatsizlik, erkinlik va mas'uliyatsizlikni namoyish etadigan xorijiy madaniyatning salbiy namunalari ta'siri bilan bog'liq holda "yemirilish" jarayoni hisoblanadi. Yoshlarning axloqiy e'tiqodlari va pozitsiyalarining beqarorligi, ularning yoshi va hayotiy tajribasining yetarli emasligi, ularning ongiga g'ayriinsoniy, axloqsiz va ekstremistik g'oyalarning kirib borishiga yordam beradi.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekistonda ko'plab mamlakatlarda ba'zi urf-odatlar va milliy-oilaviy qadriyatlardan qisman yoki to'liq voz kechish amalga oshirilayotganiga qaramay, o'zaro bog'liqlikda milliy qadriyatlarni ifodalovchi marosimlar, urf-odatlar va an'analar saqlanib qolgan.

Jumladan, yoshlarni «ommaviy madaniyat» ta'siridan himoya qilishda oilaning o'rni beqiyos bo'lib, bunda ota-onalar farzandlariga nisbatan «ijtimoiy himoya»ni kuchaytirishi lozim. Har bir ota – ona o'z farzandini «ijtimoiy nazorat»ga olishi, ularda «madaniy immunitet»ni hosil qilmog'i lozim. Globalashuv sharoitida hayotimizni Internetsiz, ijtimoiy tarmoqlarsiz tasavvur etish qiyin. Bunday sharoitda har bir ota – ona o'z farzandiga e'tiborini yanada kuchaytirishi, o'z farzandini qo'l telefonidan, kompyuterdan foydalanishiga befarq qaramay, nazorat qilishi lozim. Uning salbiy tomonlarini oldini olib, ijobiy tomonlarini ko'rsata bilishi, buning uchun esa, avvalo ularda yetarli bilimlari mavjud bo'lishi kerak. Aynan bolaning o'tish davrida ularga e'tiborni susaytirmaslik zarur. Faqatgina dasturiy-texnik jihatdan emas, balki uni ma'naviy-ruhiy jihatdan ham turli yot g'oyalardan, axborot xurujidan farqlay olishida ko'mak berishlari muhim ahamiyat kasb etadi. «Zamonaviy insoniyat millatidan qat'i nazar bolaligidan o'quvchilar televezion dasturlarini, o'smirlik va yoshlik davrida bir xil musiqiy kliplarni, o'rta yoshda esa bir xil seriallarni tomosha qiladi. Odamlar bir xil yangiliklarni

o'xshash sharxlar bilan tinglaydilar, kiyim-kechakda bir xil urfga amal qilib kiyinadilar, bir xil fast-fudlar bilan ovqatlanadilar, bir xil tilda gapirishga harakat qiladilar, bir xil jihozlangan ofislarda ishlaydilar. Buning oqibatida yangi turkum «global fuqaro» ya'ni qarashlari, qiziqishlari va maqsadlari bir xil odamlar paydo bo'lishi mumkin»[7].

Bugungi kunda eng rivojlangan davlatlar ham milliy madaniyat, milliy qadriyat kabi tushunchalar o'z mohiyatini yo'qotayotganligidan tashvishga tushmoqda. Xususan, ko'zga ko'ringan olimlardan biri S. Xantington o'zining «G'arbning halokati» kitobida AQShda vujudga kelgan vaziyatni chuqur tahlil etib, G'arb dunyosining tanazzulini, avvalo, madaniyatning yemirilayotgani, azaliy urf-odatlarining yo'qolib borayotgani, asrlar davomida e'zozlab kelinayotgan qadriyatlarning toptalayotgani bilan izohlaydi[8].

Shuningdek, uning tarkibida axloqiy buzuvchilik va zo'ravonlik, individualizm, egotsentrizm g'oyalarini targ'ib etuvchi kitoblar, filmlar, qo'shiqlar, axborotlar, reklamalar, e'lonlar vujudga keldi. Axloqiy buzuvchilikni, zo'ravonlikni targ'ib etishga ruju qo'yish g'arb mamlakatlarida oila degan muqaddas qo'rg'onga, azaliy qadriyat va an'analarga jiddiy putur yetkazmoqda. Eurostat statistik ma'lumotlariga ko'ra, Britaniyada bolalarning 50 foizga yaqini nikohsiz tug'ilmoqda. Agar shu jarayon davom etsa, kelgusi yillar ichida britaniyalik bolalarning yarmigina ota-ona tarbiyasini oladi. Kishilik jamiyatining asosi bo'lgan oilani keraksiz matodek ulotirib tashlayotgan jamiyatlarning kelajagini bundan ortiq tasavvur qilish ham qiyin. Shuningdek, ma'lum bo'lishicha, rivojlangan davlatlarda jinoyatga qo'l urib, qamoqqa tushgan voyaga yetmaganlarning aksariyati buzilgan oila farzandlari ekan. Bu holdan bugunga kelib G'arb dunyosining o'zi ham tashvishga tushmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, milliy qadriyatlar integratsiyasi muayyan millatni jahonda nufuzi oshishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Albatta har bir xalq o'zligini o'zining milliy xususiyatlarida ko'radi. Biroq modernizatsiyalashmagan har bir soha taraqqiyotdan ortda qoladi. Shuning uchun milliy qadriyatlarimizni umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'un holatda takomillashtirib borish lozim.

Milliy qadriyatlar asosida ta'lim – tarbiya olgan farzand, kelajakda qayerda, qaysi muhitda yashashi va kim bo'lishidan qat'i nazar hech qachon o'zligini unutmaydi, hamisha vatanini sog'inib yashaydi, ona tilini hurmat qiladi, o'zbekona milliy qadriyatlarini aslo unutmaydi va o'zi ham farzandlarini shunday ruhda tarbiyalaydi. Asrlar osha saqlanib kelayotgan milliy qadriyatlarimiz yoshlar dunyoqarashining kengayishini, axloqiy asoslarini yuksaltirishini barpo qiladi, bu esa uning yanada taraqqiy etishini ta'minlaydi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Falsafa. Qomusiy lug'at. -Toshkent, 2004.-B.858.
2. Aminova D.X. Globallashuv sharoitida madaniyatlararo integratsiya va milliy madaniyatni takomillashtirish muammolari (Misr Arab Respublikasi misolida): siyos. fan. nom. ... dis. – Toshkent, 2010. –B.85.
3. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi. –Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2004. -B.19.
4. Saifnazarov I., Saifnazarova F. Ma'naviyatimizning umrboqiy sarchashmalari. –Toshkent: Mehnat, 1997. -B.10.
5. Nazarov Q. Qadriyatlar falsafasi. –Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2004. -B.71.

6. Jo'rayev N. Yangilanishlar konsepsiyasi yaratilishi, evolyutsiyasi va amaliyoti. –Toshkent: Ma'naviyat, 2002. –B.44.
7. Howard M. America and the World. -St. Louis: Washington University, 1984. -P. 6.
8. Bahodir Zokir. G'arb tamadduni:inqiroz alomatlari // Tafakkur. –Toshkent, 2007. –№2. – B.12.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).